

Saatteeksi

Luovuudesta puhutaan juhlapuheissa ja sen tärkeyttä korostetaan osana työyhteisöjen toimintaa. Vaikka innovatiivisuuden kotkat nousevat seminaareissa taivaalle, arki osoittaa puheet usein pelkäksi sanahelinäksi.

Keskittyminen yksilöön on kapea näkökulma luovuuteen. Se kaventuu entisestään, jos keskitytään luoviin hulluihin. Pääpaino pitää olla samalla ”luova”, ei sanalla ”hullu”. Hiljainen ajattelija voi olla aivan yhtä luova kuin kaiken kyseenalaistaja.

Luovuus pitää määritellä ennen kuin luovuuden turmiollisuudesta, siunauksellisuudesta tai yhdentekevyydestä voidaan asiallisesti keskustella. Tärkeintä on kysyä, missä olosuhteissa luovuus elää ja kukoistaa, ei niinkään sitä, kuka on luova. Katse pitää suunnata ympäristöön: koteihin, oppilaitoksiin ja työpaikoille. Toimitaanko kodeissa, kouluissa ja työpaikoilla luovuutta ylistävien juhlapuheiden katveessa luovuuden kätilöinä vai tappajina?

Arjen luovan ilon löytäminen tukee mielenterveyttä. Luodessaan yksilö rakentaa omaa arvokasta minuuttaan. Hän voi kokea syvän onnellisuuden hetkiä.

Elämäämme ohjaavat normit tulevat liian usein kuin suoraan luovuuden tappamisen käsikirjasta. Sairauseläkeläisten ja masennuspotilaiden valtava määrä puhuu karua kieltään niin sanotusti luovasta Suomesta. Kvartaalitalouden tehotuotannon ja luovuuden vaatiminen samanaikaisesti on jakomielistä. Ei luovaksi kasveta pikakurssilla. Luovaksi kasvamisen vaatii aikaa ja luovuuden sallivia ympäristöjä.

Luovuuteen liittyy myös toimettomia kausia. Tämä sotii nykykulttuuria vastaan, johon kuuluu se, että on koko ajan tehtävä jotain. Jos yksilön pitää keskittyä koko ajan työhön ja pätemiseen, hän menettää mahdollisuutensa kehittyä sisäisesti.

Millaista lahjakkuutta suomalainen yhteiskunta, kodit, koulut, korkeakoulut ja valtiovalta nyt tukevat? Tämä näkyy esimerkiksi valtakunnallisissa koulutuksen painopisteissä, siinä mihin annetaan rahaa ja mistä resurssit evätään.

Uutta luova teknologia ja luonnontieteet luovat aineellisen hyvinvoinnin edellytyksiä. Tämä ei kuitenkaan riitä. Mitä tapahtuu luovuudelle, kun globalisaatio vie taloudellisen kilpailun äärirajoille? Mikä on ihmisen arvo rahan ja tehokkuuden rinnalla? Mitä pitäisi oppia Nokian menestyksestä ja tuhosta?

Kuka Suomessa voi hyvin, ja miten se ilmenee? Miksi länsimainen teknologian kehitys ja henkisen pahoinvoinnin kasvu näyttävät kulkevan rinnakkain? Onko tulevaisuuden Suomessa tilaa niillekin, joiden luova lahjakkuus ja harrastuneisuus suuntautuvat materian ja voiton tavoittelun sijasta henkisempiin asioihin, kuten kirjallisuuteen, taiteisiin tai inhimillisyyden edistämiseen?

Kirjallisuuskriitikko toivoi äskettäin, että hänen arvostelemansa kirja luovuudesta olisi viimeinen loppuun kalutusta aiheesta. Kirjoitin tämän kirjan siksi, että luovuus ei ole loppuun kaluttu aihe. Moderni luovuuden tutkimus on jatkunut vasta noin kuusi vuosikymmentä. Se on lyhyt aika selvittää, mitä luovuus on.

Tämä kirja nojaa tutkimustietoon, mutta ei ole tutkimus ja siksi siinä ei ole tarkkoja lähdeviitteitä. Jos joku oudoksuu sitä, että monet lähteet ovat vuosikymmenten takaisia, siihen on syynä: ideoista tulee antaa kunnia niille, jotka alun perin ovat ne keksineet. Suorat tekstilainaukset luovien yksilöiden mielipiteistä ovat peräisin tutkimusaineistoistani.

Jokaisesta kirjan pääluvusta voisi kirjoittaa paksun kirjan. Olen kuitenkin pyrkinyt siihen, että kuvaan olennaisen luovuudesta. Luovuutta ja lahjakkuutta olen käsitellyt myös aiemmissa kirjoissani Lahjakkaiden kasvatusta, Isät meidän – Luovaksi lahjakkuudeksi kasvaminen, Luovuus – Taito löytää, rohkeus toteuttaa (Jane Piirron kanssa) ja Naislahjakkuus.

Luovuus edellyttää kaavoista irtautumista. Siksi vaihdan kirjan lopussa tyylilajin poleemiseksi ”luovan Suomen” kritiikiksi. Pidän tärkeänä sitä, että luovuuden edistämisestä ja tappamisesta puhutaan suoraan.

En omista tätä kirjaa kenellekään enkä osoita sitä millekään kohderyhmälle. Luovuus kuuluu jokaiselle – kukaan ei voi sitä omia.

Vaasassa elokuussa 2012

Kari Uusikylä